

mel i sucre

n° 26

EN AQUESTA REVISTA HI TROBAREU

- Notícies locals arribades a aquesta redacció fins al moment de cloure aquest número.

- Bases per un estudi de les eines de l'horta mallorquines, per Biel Massot i Muntaner.

- Bestiari: La gallina i el gall, coneixements i curiositats sobre aquest animal domèstic, per Joan Moratinos, Josep Roig, Joan Morey i altres.

- Excés de calor, glosada per Bàrbara Mates Sastre sobre l'estiu d'enguany.

- Evolució de l'agricultura des de 1.939 fins a l'actualitat, per Miquel Company Florit.

- Morbo: un virus maleít que ataca, composició gràfica- literària, per Joan Morey Company.

- Un exemplar de "La nostra fulla" i un altre de "La Pandilla", fulls informatius de grups diferents del nostre poble, aportació de Clement Picornell Bauçà.

- Aquest mes fa,..... constatació del que passà a Sant Joan anys en- rera, per Miquel Gaià Mates.

- Apunts de flora: estudi sobre les gramínies, per Josep Roig i Bauçà.

- Digua i xifres, demandes agríco- les, per Joan Roig.

MEL I SUCRE, num- 26 Agost
1.982. Butlletí informatiu de
l'Obra Cultural Balear a Sant
Joan, per als socis.

PORTADA . - Festa d'estiu

Tothom que vulgui col.laborar
que faci de veure algú de l'e-
quip de treball.

Local social - C/ Nou - 6

Tirada actual - 80 exemplars

Trinxet

Ganivet de butxaca, de fulla corba i plegadís.

S'empra per tallar branques petites i especialment per empeltar. Fig - 4

Truixella

Es una espècie de pala gran, un caixó de fusta amb un mànec que se maneja com el mantí de l'arada. Dues anelles laterals permeten junyir- ho a la cavalleria.

Serveix per anivellar terrenys de superfície molt desigual o per omplir els clots que hi hagi. Fig - 5

Xapa

Es pareix a l'aixada però més petita i amb el tall més estret. Serveix per cavar, tallar llenya, etc. Fig - 6

Xapeta, xapó o xapolina

Es una aixada de fulla estreta. Fig- 7

Serveix per cavar les plantes, llevar herbes, etc

Xorrac

Té la fulla corba i un mànec.

S'empra per podar i empeltar. Fig - 8

Volant

Es una falç grossa i ampla sense dents, es a dir de fulla llisa. S'empra per segar alfals, blat, herba, etc

Balançó

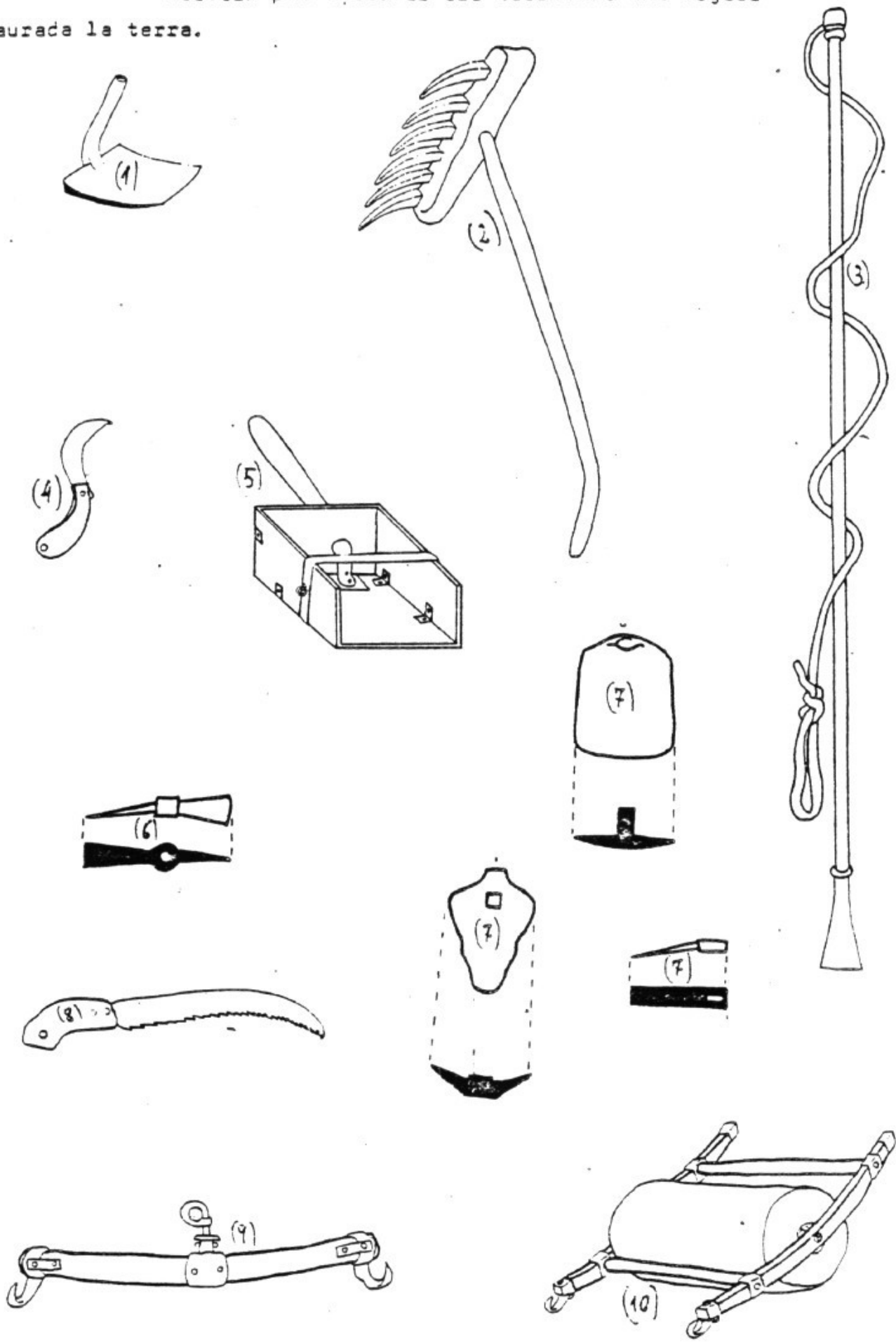
Encara que no sigui una eina, sí és un complement d'un parell d'elles (ganxos, esterrossadors, cilindre, etc,) ja que serveix per junyir- les a la bístia.

Es un bastó provist de tres anelles (dues a cada costat i l'altra enmig de la part cosada a les altres dues) Les laterals se junten a l'eina i la central a la bístia.

Cilindre

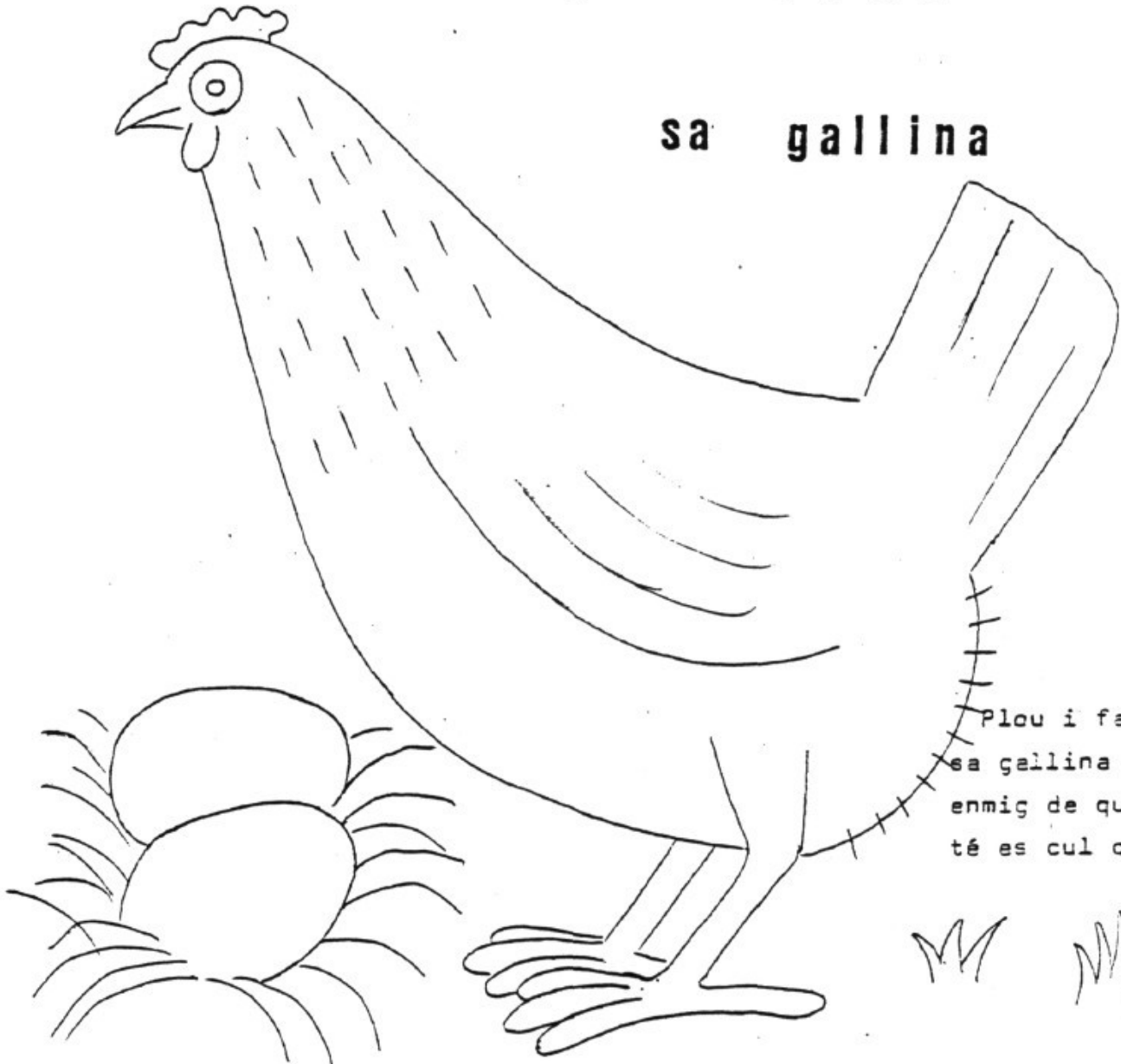
Es una pedra calisa, tallada en forma cilíndrica, amb dos forats laterals, on hi va un suport rectangular de fusta que el limita en tot el seu entorn.

Serveix per esclafar els terrossos una vegada
llaurada la terra.

B E S T I A R I

sa gallina

Plou i fa sol
sa gallina fe un ou
enmig de quatre palles,
té es cul que li cou

La gallina (*Gallus gallus*), au domesticada per l'home des de temps immemorials, per aprofitar la carn (que fa bon brou, sobretot si la gallina és vella), els ous i les plomes. Se creu que la raça domèstica prové de la gallina Bankiva, originària d'Àsia.

Es un animal poc intel·ligent, un simple paper és capaç de fer anar al aire tot un galliner i fer por al gall que moments abans ens investia a picades. De fet se diu "gallina" a un home covard.

Se reproduïx per ous, que l'home aprofita pel seu consum. A través del temps ha seleccionat races ponedores (n'hi ha que n'arriben a posar més de 200 a l'any). Les fa viure dins granges estretes i de mala manera, l'únic que interessa és l'ou. A certa part del món, la sofisticació ha arribat a tal punt que s'ha aconseguit que la closca de l'ou sigui molt fluïda i així, quan la gallina l'ha cost,

i es gall

Es gall de Son Burgues canta,
es de Son Perxa respón,
es de Son Gurgut diu com
i es des Calderers comanda

i amb uns procediments especials, l'ou rodola que rodola fins que queda encapsetat en un repipient paral.lelepípedic: com si fos una capsa de sardines.

Però el procés natural no és aquest, sinó que la gallina fa un niu a un lloc arrecerat i quan hi té una vintena d'ous, se "posa", comença a cloquejar, s'estufa i cova: torna lloca. Des cap de 21 dies (si la gallina havia conviscut amb galls) neixen els pollets (sempre hi ha òs niels, o sia no fecundats) que són nidífugs: tot d'una surten del niu i van darreja la lloca a cercar qualche cuc devers el femer o la bassa. També els agraden els cereals, les fruites, herbes, segó,... mengen de tot.

Com les danés aus tenen un bec que les serveix per beure i menjar. N'hi ha que s'acostumen a menjar ous i se'ls talla el bec d'abaix. L'aliment, una vegada ingerit passa al gavatx, on se reblaneix després segueix el procés digestiu al ventrell (massa musculosa), als intestins i acaba a la cloaca, que com els rèptils és conducte excretor urinari - sexual.

Al cap tenen una cresta vermella i carúncules facials, que en el cas del gall són més grosses, i que juntament amb les plomes de colors atractius li serveixen com a símbols de domini jeràrquic i per fer l'èta a les femelles. També tenen esperons al tars , estilats

amb els que feren al seus contrincants quan es barallen. Hi ha races mésberalladisses que les altres. A l'home li agrada organitzar breques de galls, que ja se coneixien en temps dels grecs.

Van a jeure en pondre's el sol damunt branques d'arbres, llenyers o damunt un garrot al galliner. S'aixequen a trenc d'alba amb bones cantades del gall. Saben volar poc, a pesar de tot se'ls sol eixarlar per què no fugin. Emeten diferents renous, els galls qui- qui- ri- quic, i les gallines esqueinen (que- que- quec) cloquegen (coc- coc), segons hagin post un ou, es tracta d'arreplegar els pollets, o altres causes. Els pollets petits, piulen. Per altra banda la madona quan les crida per dar- los menjar diu: tites; tites; tites;....

Apleguen diferents malalties: pipida (davall la llengua) que no les deixa menjar, pois (se bolquen per dins la pols per llevar- se'ls). A vegades entre elles se piquen fins a matar- se.

Damunt el bec tenen dos orificis respiratoris. La vista molt lateralitzada. A cada costat del cap els timpans dels oïdes. Per reconèixer la pollada, se fien més del renou que de la vista. No suen, i a l'estiu tiren vapor d'aigua per la boca.

A Mallorca, abans hi havia quatre races autòctones de gallines. Després s'anaren introduint altres d'estrangeres. Les quiceraquines són petites i volen molt.

La cultura mediterrània, des de sempre ha prestat atenció a aquest animal. Del que han sortit innumerables llegendes, supersticions, jocs,... Cal destacar:

- Les seves entranyes servien per llegir els oracles.
- L'aigua on beuen gallines, si la toquen, produeix fics.
- Joc de la "galinorba" (gallina cega)
- Tirar a l'es gall, amb pedres fins que el maten.
- Corregudes del gall

- Els galls vells posen ous petits. Si se'ls col·loca a un femer neix un basilisc o una serp, que se menjarà l'amo, si l'animal l'afina primer que ell, o morirà si l'amo veu primer a l'animal.
- Si un ca s'acostuma a menjar gallines, se'l posa dins un sac amb un parell de gallines velles, se dona al sac un parell de fortes saccades, i així li fugen les ganes de menjar-ne.
- Pràctiques de bruixeria amb gallines negres.
- Si el gall canta abans de les dotze de la nit és senyal de canvi de temps.
- Si canta a deshora de la nit, assenyala desgràcies.
- A certes regions, hi ha diferents mimologismes per interpretar el cant del gall i de les gallines.

Els colors dominants a les plomes de l'aviram són: negre, blanc, ros, favat

Es gall de Son puig és mort
d'anar darrera gallines,
i jo, de mirar fadrines,
he romàs amb so coll tort.

E X C E S   D E   C A L O R

L'estiu del vuitanta dos
ha fet suar l'entretela
amb ennigulats o en sol
feinejant i en barca en vela.

Tant sols ha estat avantatjós
per els taverners i els dragons
que a l'ombra han pogut fer feina
sens camisola i calçons.

Mentres que el foraviler,
el pagès o l'hortolà
bé s'han cansat de suar
per poder guanyar un dobler.

Oh, Sant Bernat gloriós
vos que ho soleu refrescar
per enguany, posau la mà
ja que sou tant generós

ha estat pesat com la grava
per tothom aquest estiu
la terra ha estat com caliu
i casi teba la mar brava

Però prest espasarà
jo crec que serà així
el renou del paperí
i el Dimoni que vendrà.

Ruixades i tempesta
ja mos ho refrescarà
tota la pols se'n durà
i alleujats ferem festa.

B.M.S.

EVOLUCIO DE L'AGRICULTURA DES DE 1.939 FINS A L'ACTUALITAT

L'evolució des de 1.939 de l'agricultura ha estat condicionada per una qüestió fonamental: la consolidació del modus de producció capitalista a nivell d'estat, la qual no ha vinguda a partir de la clàssica reforma agrària sinó mitjant un ràpid desenvolupament industrial amb l'ajuda del capital estranger i una forta emigració de la població rural.

En quant a l'estructura agrària i més concretament al grau de concentració de la propietat de la terra estam en una situació parescuda a la de la República amb un canvi important: el de la substitució de la classe aristòcrata ciutadana que vengué llurs finques a la burgesia local.

Arreu arreu ens trobam en que si exceptuam alguns cultius com els d'horta, l'ametller, la patata i l'albercoquer la resta ni permet abrigar esperances de rentabilitat. Així mateix amb la ramaderia, que essent rentable i malgrat que Mallorca sia deficitària en carn, la importació de carns congelades impideix obtenir ganàncies que es podrien esperar. Avui per avui es necessita una sementa com la que la Societat d'Amics del País va donar a finals del segle XVII. L'agricultura i la ramaderia necessiten unes profundes transformacions ja que el camp està descapitalitzat.

A l'ull anam observant punts que incideixen en la marxa, com poden esser: la baixa utilització agrària de les terres, el qual valor es conta avui més pel seu aspecte mobiliari que pel seu ús agrari la parcel·lació és un problema que condiciona el desenvolupament de les explotacions agràries, incrementant-se als darrers anys degut a la demanda de terrenys per segones residències.

Al cap i a la fi, el que es necessita és una bona política agrària que sàpiga aprofitar les circumstàncies del mercat, tant interior com al turisme.

Miquel Company Florit

=====

Nota: Es posa en coneixement de tots els socis que si a qualcú li falta algun exemplar de la revista Mel i Sucre que ho digui als col·laboradors de la mateixa.

UTILITZACIO AGRICOLA DEL SOL A SANT JOAN

1.860

1.960

<u>Secà</u>	<u>Hes</u>	<u>%</u>	<u>Hes</u>	<u>%</u>
- Cereals i lleguminoses	2.373,50	- 77,04	1.146,69	- 36,87
- Ametller	23,79	- 0,77	752,19	- 24,19
- Garrover	14,74	- 0,48	173,09	- 5,56
- Figuera	288,74	- 9,40	909,30	- 29,21
- Olivera	13,32	- 0,43	-----	
- Vinya	352,14	- 11,41	54,38	- 1,74
- Noguers	3,37	- 0,10	-----	
- -----			- Fruitals	43,28 - 1,39

<u>Reguiu</u>	<u>Hes</u>	<u>%</u>	<u>Hes</u>	<u>%</u>
- Cereals				
hortalisses	3,02	- 20	32,63	- 1,04
- Fruitals	12,08	- 48,40	-----	
- Moreres	2,84	- 18,40	-----	
- Alameda	1,78	- 11,78	-----	

Font: Utilització agrícola del sol a Mallorca, per Pere Salvà i Tomás a la revista Mayurqa.

=====

ASSEMBLEA ANUAL

Es convoca a tots els socis a l'assemblea anual ordinària, que tindrà lloc al local social C/ Nou - 6, a les 10 del vespre del dia 3 de setembre de 1.982.

Orde del dia:

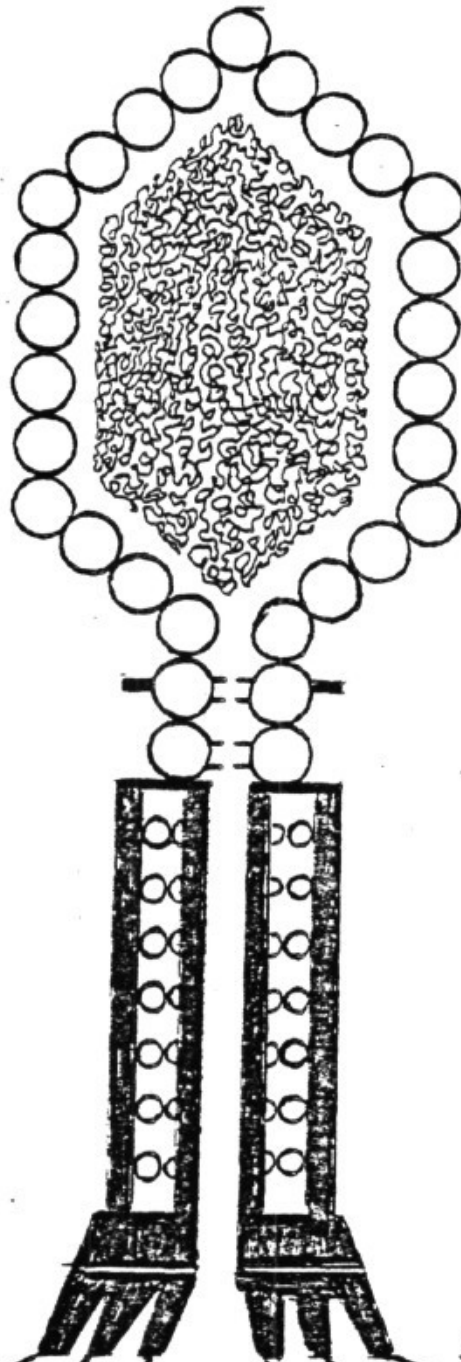
- Renovació de la junta directiva
- Estat de comptes, resum anual.
- Programació d'activitats a fer fins que acabi la temporada.
- Informe sobre l'alquiler del local.

E S T I U

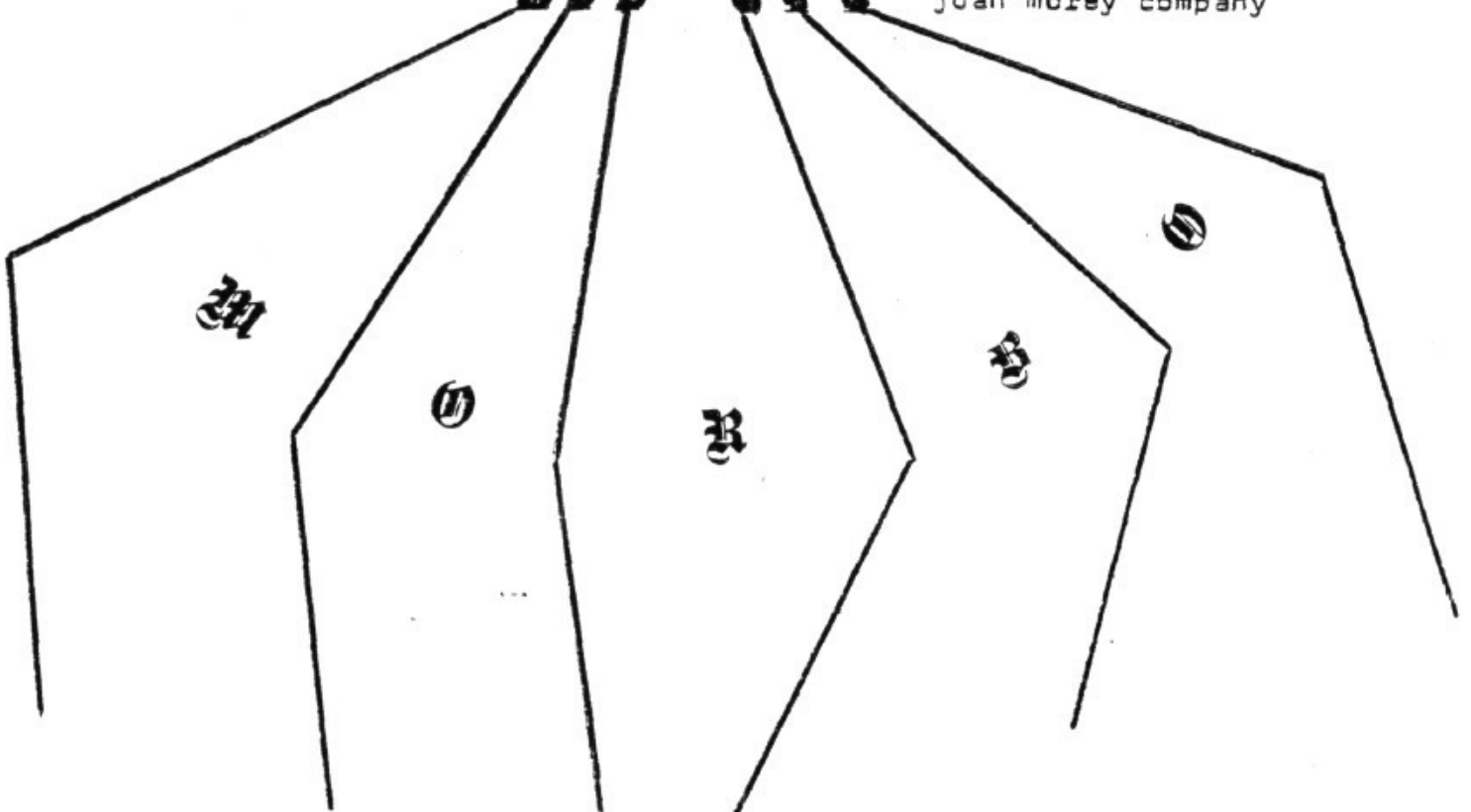
- 8 2

què és ?
 està aquí ?
 què fa ?
 on viu ?
 i surt ?
 que corr ?
 i dorm ?
 és gros ?
 i vell ?
 és lleig ?
 el sentes ?
 què diu ?
 com és ?
 el coneix ?
 qui és ?
 se'n anirà ?
 i quan ?
 ho sabré ?

- no ho sé
 - ara ve
 - res bo
 - sus aquí
 - de tard
 - me fuig
 - mai jeu
 - com jo
 - com tu
 - qualche pic
 - ben molt
 - no res
 - fa por
 - ben segur
 - ho saps
 - si vull
 - molt prest
 - t'ho diré

joan morey company

La nostra feula

PROPAGANDA ELECTORAL

RÉPLICAS

De los republicanos se habla a menudo, por parte de algunas gentes, con muy mala intención. Hay quien no repara nada en mentir. ¡Nosotros protestamos de estos procedimientos! Si se quiere combatir al «Centre Republicà» hágase en buen hora, pero no calumniando ni mintiendo. «No levantarás falsos testimonios ni mentirás», dice un mandamiento de la Ley de Dios.

Dice uno:—De los republicanos federales a los comunistas no hay mucha diferencia. ¡Mentira! Los republicanos son totalmente contrarios al comunismo. Los republicanos federales tienen unos cuantos ministros en el Gobierno actual y uno de los peores enemigos de los comunistas es el Gobierno.

Dice otro:—Miradlos a esos republicanos. Ponen petardos a la puerta de la residencia de los Jesuitas y después dicen que no van contra la Iglesia. Quieren suponer con estas palabras quienes las pronuncian que todos los republicanos son capaces de poner petardos o, cuando menos, todos están conformes con que los pongan. Una calumnia. ¡Y esto no es cierto! Quien incendia los conventos o pone petardos es siempre un exaltado, un loco, un malvado. Un mal republicano, un enemigo de la República que no comprende que con su acción hace más daño que provecho a la República española.

¿Es que porque haya un hombre en Alcudia, por ejemplo, que roba una gallina, vamos a decir que todos los hombres de Alcudia son unos ladrones de gallinas? ¿Es que porque en Sóller, otro ejemplo, un hombre se emborracha cada sábado diremos que todos los hombres de Sóller son unos borrachos? ¿No serían esto tonterías y disparates? Pues un disparate parecido es decir que todos los republicanos son capaces de poner un petardo o cometer alguna barbaridad semejante porque hay un exaltado capaz de hacerlo.

— Un amigo de la verdad.

COSES DE CASA Y DE FORA CASA

Els republicans federales tenen el seu programa una cosa que pot esser l'interessi molt: l'impost progressiu. Això vol dir que, tant a la matrícula com en el consum ha de pagar molt el qui té molt, ha de pagar poc el qui té poc i no ha de pagar res el qui no té res. Si un home no te res més qu'el seu jornal per a viure no pagarà cap centim o pagarà molt poc; si un home te 50 mil duros pagarà, per exemple, 50 duros; si un altre te 100 mil duros en pagarà 200.

§ § §

Ara si un home te terres o cases, com per ventura tenu vos, no s'en allibera de la matrícula ni del consum: els cobradors el troben sempre. En canvi, si un altre te 40 ó 60 mil duros en paper d'Estat no paga cap centim. ¿Trobes tu que això es just? Vota per els federales i ajudaràs a treure aqueixa injustícia que te perjudica.

§ § §

Si un home que viu del seu jornal paga 10 pessetes de consum, un altre mol ric hauria de pagar unes quantes mils pessetes, pagant a proporció. ¿No es veritat? Idò be. Hi ha pobles com el nostre ahon no passen de 10 les persones que paguen més de 150 pessetes. I aquí, a Sant Juan, ¿sabs qu'es lo que passa? Una cosa semblant.

§ § §

Si els republicans novells diuen que les coses que vol fer la República son tant bones, ¿perque no les feren ells quan governaven essent monarques?

§ § §

Esser republicà, encara que se sia republicà «derechista» o «centrista», o «verguista», vol dir esser demòcrata.

L'esser demòcrata no es no mes, dirse amic de la gent del poble baix solament perque quant un home troba un jornalero pel carrer o dins un casino, si es en temps d'eleccions, (ha d'estar en temps d'eleccions), els hi paga un toc demunt l'empalme.

Esser demòcrata es governar la Casa de la Vila per elecció del poble, no tenir cap carrec public sense qu'el poble, amb el seu vot, l'hi hagi donat. ¡Aqueixa es la verdadera democraciá!

Això es tant cert com que un bon republicà pot anar al cel, si, ademès de bon republicà, es una bona persona i compleix amb els manaments de l'Església. Dit sia amb tots els respettes.

***

Tu, que llegeixes la present fulla, ¿has pensat alguna vegada que, per els senyors de la Casa de la Vila, faries encara tanta poca vasa com has feta durant trenta anys si el Comitè Republicà no haguès duit la República a Sant Joan?

¿Sabs que, encara que no votis p'els republicans federals, es a n'els republicans federals que tu has d'agrair el qu'els altres es recordin de que tu ets a n'el mon ara que venen eleccions? Si els federals no alcen la bandera republicana me pareix, germà, que haguessis passat uns quants anys mes sense votar.

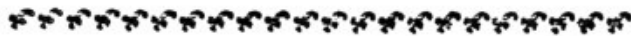
¡Convè qu'heu tenguis present a n'això!

***

Quant hi hagi eleccions per *concejals* a n'el poble, el «Centre Republicà» elegirà en Junta General els homes que trobi millors per dur a la Casa de la Vila. Els candidats seràn els que vulguin els adherits, o sia, els socis.

¡Teniu present, republicà!

F. G. B.

TRAZOS

Azaña, el ministro de la guerra español que se presenta para ser diputado por las Baleares, ha llevado a cabo sin meter ningún ruido, una de las reformas militares más importantes que se han hecho en Europa en muchos años. ¡Se trata nada menos que de meter en los cuarteles a los militares, a esos que durante tanto tiempo se han metido en todas partes menos en el cuartel! Como quien no da importancia a la cosa, manda muchos jefes y oficiales a sus casas y reduce los regimientos. De esta manera ha conseguido dos cosas:

Ahorrar 200 millones de pesetas por año a la Nación.

Quitarles aquella gran fuerza que les daba el sentirse los amos de España.

Téngase presente que algunos periódicos extranjeros han reconocido a Azaña como uno de los mejores gobernantes de España.

A ese hombre le presentan para diputado por las islas Baleares y, por lo tanto, por San Juan, los republicanos federales.

¿No crees tú, lector, que votando la candidatura de Manuel Azaña, hombre capaz, buen mi-

nistro, eres tú quien saldrá beneficiado? ¿Si ahorra unos cuantos puñados de millones, quién sino tú se llevará la ganancia?

***

Si a las próximas Cortes Constituyentes van los mismos hombres de los tiempos de la Monarquía, aunque vayan disfrazados de republicanos, no habremos ganado nada con el cambio de la corona con el gorro frigio. No basta decirse republicano. Hay que pensar y sentir en republicano, hay que ser republicano de corazón más que de nombre.

Un hombre que estaba fuertemente enamorado de la Monarquía no se enamora en dos semanas de la República. ¡Desconfía, amigo, de esos republicanos! ¡Debajo del gorro frigio llevan la corona real!

***

Azaña ha suprimido de una vez 37 regimientos de infantería y 17 de caballería.

El ejército español constaba de más de 21.000 jefes y oficiales; con la reforma hecha por Azaña tendrá solamente cerca de 5.000, o sean 16.000 menos que antes.

Con sus reformas ahorrará Azaña a España 200 millones de pesetas, cada año.

De infantería había en Mallorca 2 coroneles, ahora habrá 1; 6 tenientes coroneles, ahora habrá 1; 8 comandantes, ahora 3; 32 capitanes, ahora 14; 16 oficiales, ahora 28.

¿No crees que Manuel Azaña se merece tu voto?

A. B. M.

Organo Polémico

DE

' ' La Pandilla ' '

Variedats

L' intel·lectual «Pagés de Ca-Alicant» en el «Republicano» de dia 10 d' octubre dona una definició, (i suposam que se va treure tot es suc), de lo qu' es un «cacique», i com heureu lletgit diu qu' un cacique es: un subjecte amb una còrpora d' elefant i un cervell de moscardí. ¡Vaja una definició! ¡Tira d' esquena a qual-sevol! Pero estam segurs que va haver de suá bastant. Segons sa vostra definició, «Pagés», resulta que a bastants de federals sanjuanés les cau molt bé el nom de cacique, perque tots quants sou teniu el cervell mes petit qu' un moscardí, i alguns també sa panxa bastant grossa. Així es que per tot hi ha caciques, pero si els nostros van a dues dotzenes un velló, els vostros, si les treis a n' el mercat, ni regalats el se voldrán.

Els sanjuanés porem estar satisfets de ses escoles que tením, perque se poren contar entre ses bones de Mallorca; pero es una llástime que cualqun dels qui les dirijexen se dediqui mes a cosas, per les quals sa posat malament amb el poble, que a l' ensenyança dels atlots.

Mos diuen de Madrid que s' instanci qu' enviareu es des devental y comparese demanant sa disolució de sa Guardia Civil, no s' ha rebuda; s' han fetes averiguacions i pareix que dit document no sortí de Palma; tengué es *paradero* allá ahont van molts de papiers d' un *particular*.

¡I com es, mestre Tiá, que teniu tan avorrida sa Benemérita i s' altre dia quant tocaren es morros a n' es vostre confrare des Mo'ins, vareu fer comes tot-duna per ferla venir? ¡Ja heu sou tremendo! Els caciques, segons vos, de San Juan vos tenen una por..... ¡¡¡Casi tanta com a n' es dimoni de sa festa!!!

Escoltau «Pagés de Ca-Alicant ¿Encare no coneixeu es nostro Batle? Per mi vos pica un poc lo que vos va dir es «Pagés de Son Garrové»; pero vos heureu de gratar tot sol.

Resposta histórica.—Diuen que per mostra basta un botó. Perque vejeu idó sa cultura dels nostros federals, i aixó qu' era un des millorets: escoltau sa resposta que doná a un que li preguntava: ¿Qu' es aixó de diputats? I ell amb tot es seu seny, después d' haverhi pensat una estona, li respongué: Aixó de diputats, es una cosa com..... *guardias civiques*. ¡¡¡Bravo!!! Valent resposta, lo més digne d' un federal sanjuaner.

LA PANDILLA

AQUEST MES FA :::::.....

- 6 anys: Que es produeix el relleu en el Jutjat Municipal; els Srs Miquel Gual i Rafel Jaume succeeixen en el lloc de jutge i fiscal als Srs Francesc Bauçà i Joan Bauçà, respectivament.

(28-08 - 1.976)

- 4 anys: De la consternació al poble de Sant Joan al igual dels demás pobles cristians per la mort del Papa Pau VI

(06-08- 1.978)

- 3 anys: Mor a la vila D.Joan Julià Gaià "Es Murer", a l'edat de 76 anys.

(30-08- 1.979)

- 37 anys: Del naixement de l'entitat esportiva "U.D. San Juan ", gràcies al esforç de D. Miquel Fiol i D. Joan Julià, tinguent el domicili al carrer Mestre Mas nº 1, i jugant els partits al camp de Gossauba.

- 43 anys: De la vinguda de D. Francesc Mas com a Ecònom de la vila

(29- 08 - 1.939)

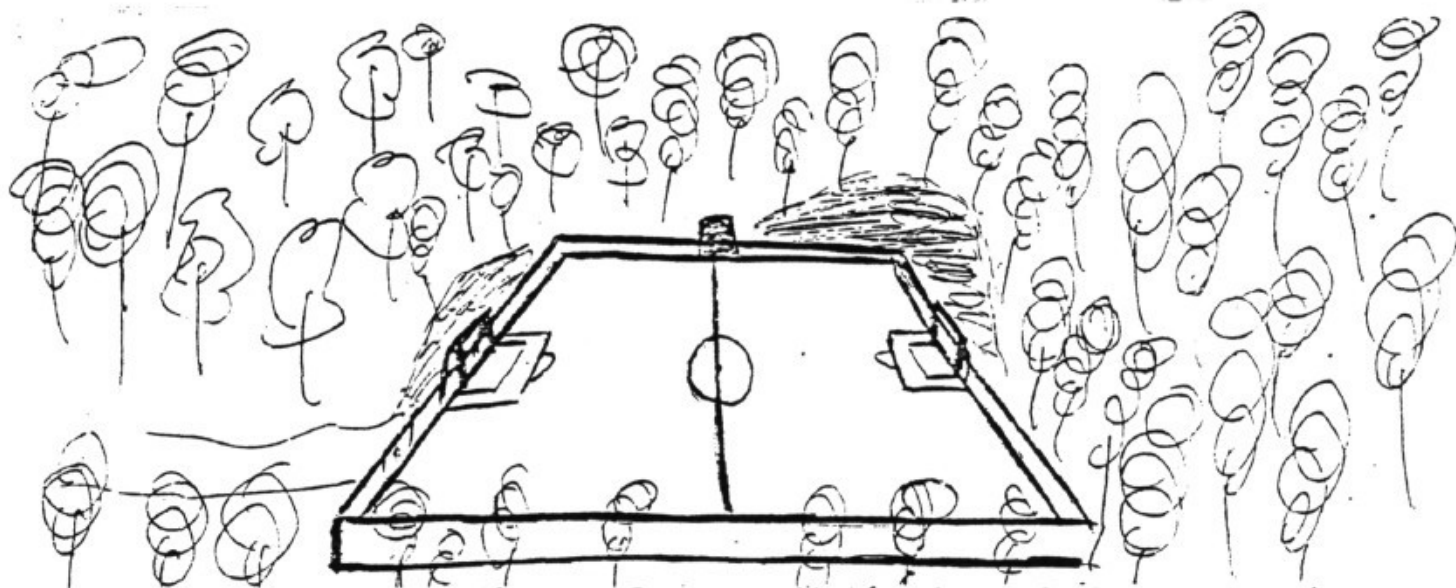
- 1 any: De la bendició per el Rvd Gabriel Ferriol del nou bar de Can Tronca.

(22 - 08 - 1.981)

- 2anys : Que l'Ajuntament de Sant Joan va adquirir els terrenys de Son Juny, a on està ubicat el camp de futbol.

(29 - 08 - 1.980)

- 43 anys: De la benedicció solemne de la nova església parroquial construïda gràcies a l'esforç de molts de santjoaners.

(29 - 08 - 1.939)

- 35 anys: Del primer partit de futbol al camp de Son Juny, enfrontant-se el U.D. San Juan i el Montuiri, empatant 0- 0 .

(29- 08 - 1.947)

- 79 anys: Que es va firmar l'escriptura de la constitució de la "Caja Rural de San Juan " una de les primeres fundades a Espanya, gràcies a la col.laboració i entrega de l'amo Antoni des Calderers.

(23 - 08 - 1.903)

- 26 anys: De la realització de la primera excursió de la Penya Motirista Sant Joan, essent la seva meta el Port de Pollença i Formentor.

(19 - 08 - 1.956)

- 2 anys: De l'homenatge a Sant Joan a l'escola de " Cans Guia " per invidents, contant amb la presència del president del Consell, Sr Jeroni Alberti.

(31- 08 - 1.980)

- 66 anys: De la compra per part de l'Ajuntament d'un troç el cementeri de Consolació.

(23 - 08 - 1.916)

APUNTS DE FLORA : LES GRAMINIES

Es una de les famílies de plantes més importants de la Terra, sobretot per a l'home. Se'n coneixen unes 8.000 es-

pècies. A Mallorca en podem observar unes 132, sense comptar varietats de les mateixes.

Aquesta família té una gran importància econòmica ja que inclou el grup de plantes que anomenam cereals - base de l'aliment de quasi tots els grups humans - i importants herbes de pastura - base de la ramaderia de moltes zones.

Constitueixen les gramínies el principal grup de plantes determinants dels paisatges coneguts pels noms de pradera, sabana i estepa; paisatges que ocuparen gran extensió ja en el Terciari i fou on hi evolucionaren un gran nombre d'animals com el perissodàctils (cavalls).

La major part de les gramínies són plantes herbàcies, que tenen tiges cilíndriques i ordinàriament buides, fulles llargues i primes amb els nervis paral·lels, sobre la pell d'aquestes s'hi sol acumular un poc de sílice.

Són plantes anemòfiles, és a dir que per a pollinitzar-se aprofiten la força del vent i no els insectes. Aquesta adaptació es correspon amb la forma i

disposició de les flors: són petites i nombroses, no tenen colors ni parts atractives; les flors estan bastant simplificades - quasi consisten solament dels elements imprescindibles - , solen tenir, com a nor-

Fam. Gramínies

Gen. Triticum

Blat

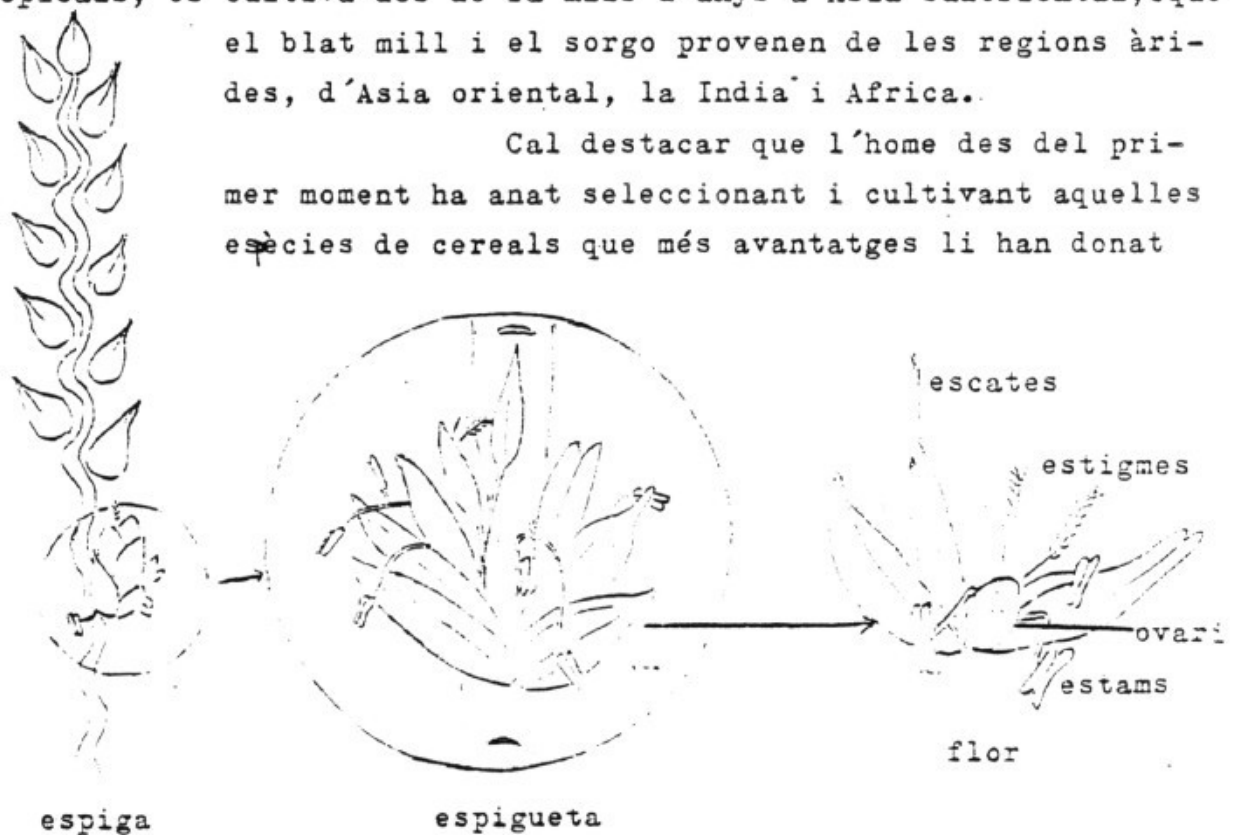
ma general, tres estams i un ovari, amb 1 - 2 ò 3 estigmes plomosos per a millor aplegar el pol·len, que solé donarà un gra de fruit després d'haver madurat i unes escates de protecció.

Aquestes flors, difícils de veure, no es presenten solitàries sinó que es reuneixen en nombre d'una o vàries en espiguetes, que a la vegada s'agrupen per a formar el que en deim espigues.

ELS CEREALS

Dins la família de les gramínies scbresurt el grup dels cereals, constàtuit per: Blat, ordi, blat de les Indies, arròs, blat mill, civada, sègol i sorgo bàsicament. A l'home, el cultiu d'aquestes gramínies, des de fa, les primeres, aproximadament uns 9.000 anys, li va possibilitar l'obtenció d'un aliment òptim per esser conservat. Aquesta seguretad d'aliment li va permetre, aleshores, desenvolupar, en aquells temps prehistòrics, importants cultures urbanes tant en el Vell com en el Nou continents. Basada en el blat sortí la de Mesopotàmia (per l'arqueologia se sap que aquí ja es cultivava el blat fa uns 9.000 anys A.C.), Egipte, etz.; temps després, a partir del Paleolític Superior, es cultivaven a Europa el blat i l'ordi i posteriorment, dins l'edat del Bronze i del Ferro, la civada i el sègol. Muntades sobre el blat de les Indies aparegueren cultures a Mèxic i Amèrica Central, on sembla que s'hi cultivà des del sisè mil·lenari abans de C. Per altra part pareix que l'arròs, el cereal dels països tropicals i subtropicals, es cultiva des de fa mils d'anys a Asia sudoriental; i que el blat mill i el sorgo provenen de les regions àrides, d'Asia oriental, la India i Africa.

Cal destacar que l'home des del primer moment ha anat seleccionant i cultivant aquelles espècies de cereals que més avantatges li han donat

i així els cereals de cultiu se distingeixen dels silvestres - bastants dels quals encara creixen a certes regions de la terra - dels quals provenen: per a produir un major nombre de grans i aquests de tamany major, per la pèrdua de la fragilitat que tenen aquells en els eixos de les espiguetes i espigues i per tenir, a vegades, els grans separats de les pelletes que els enrevolten. Així, amb aquesta selecció, iniciada fa mils d'anys, l'home va obtenir d'aquestes plantes un rendiment major i una recollida més fàcil.

A Mallorca les gramínies més conegudes reben els següents noms populars:

- Llagrimera de viu	- Càrritx
- Cesquera	- Faia
- Canyamel	- Cugula, civada de capellà, civada forastera
- Canyet o " xordo "	- Pèl de ca
- Fenà o fenàs de cuques	- Campanetes del Bon Jesús
- Pota de gall	- Fenàs reüll
- Blat mill	- Jui, jull o zitzània
- Moixos o moixó	- Margai
- Canya forastera	- Blat de perdiu o bord
- Espart	- Fletxes o ordi bord
- Escaiola	- Civada
- Agram d'olor	- Ordi
- Cova de rata	- Blat
- Borró	- Blat de les Indies
- Canya	- Arròs
- Canyet o canyot	

¿ Com s'ha de morir es margai
i cada dia se rova ?

¿ Com ha alçada tanta coa
aquest dimoni de jai ?

A dins un goix de cugula
hi entraren segadors,
i trobaren un bou ros,
set cavalls i una mula

Josep Roig Baucà

DEMANDES AGRICOLES.-

a: Serra Nord. b.- Dep. Central i badia (Alcúdia).
 c.- Ciutat d.- Campos.
 e.- S. Llevant.

Demandes actuals.-	a	b	c	d	e	Total
Hm ³ /any	9.7	64	32	17.3	10.4	133.4
%	7.2%	48%	24%	13%	7%	100 %

 Recursos que hi ha dintre els embassaments.

- 1.- embassaments construïts o projectats.
- embassaments Gorch Blau-Cuber..... 12 hm³ /any
  - embassament Aumedà..... 7.5 "
  - Embassament Campanet (amb "ufanes")..... 12-15 "
- TOTAL..... 31.5-35.5 hm³/any.

- 2.- embassaments en estudi.
- embassaments L'Ofre-Orient..... 4 hm³/any
  - embassaments Ternelles..... 5-8 "
  - embassaments Lluch..... 6-12 "
  - embassaments Artà (bombament)..... 3-4 "
- TOTAL..... 18-28 hm³/ any.

Recursos que actualment van al mar (any).

- 1.- Serra Nord. (aportacions superficials (-hm³-). que van al mar
- Torr, S. Jordi..... 8-12
  - Torr. Pareys.... 20-30
  - Torr. Soller..... 13-24
  - Torr. S. Ponça i Andraitx..... 1-5.
  - Reste..... 30-50.
- TOTAL===..... 72-121.

- 1.- Serra Nord. aprofitable (hm³).
- Torr. S. Jordi..... 3-4 hm³/any
  - Torr. Pareys..... 13-19 "
  - Torr. Soller..... 1-1.5 "

 Recursos que actualment van al mar (any)

- Depressió Central. (Hm³).
- Torr, Riera Barbarà..... 1-2 hm³/any
  - Torr. Gros..... 6-10 "
  - Torr. Na Borges..... 0-2 "
  - Torr. Son Real..... 2-6 "

Continua.

Torr. Son Bauló.....2-5 Hm³/any.
 Torr. Aumedrà-Solleric.....4-8 "
 Torr. S. Miquel.....3-5 "
 TOTAL..... 18-37 "

Depressió Central aprofitable (Hm³).

Torr. S. Miquel..... 3-5 Hm³/any.

Serra de Llevant Recursos que actualment van al mar (Hm³).

Torr. Canyamel..... 5-8

Torr. Can Amer..... 1

Reste..... 9-14

Serra de Llevant. aprofitable (Hm³).

Torr. Canyamel..... 1-2 Hm³/any.

CONCLUSIO:

Recursos superficials bruts..... 99-172 hm³.

Recursos superficials aprofitables..... 26-43 hm³. (26-30%)
 dels recursos bruts.

Recursos aprofitables: pous i fonts.

1º Recursos de la Serra Nord.

	R. Bruts (hm ³)	R. Nets (hm ³).
Ufanes.....	18-21.....	1-2
Almadraba-Mortitx.....	29-33.....	20-30
Escames Pollença.....	8- 9.....	3 4
Es Tremera.....	15-18.....	14-17
Fuentes Soller.....	13-15.....	11-15
Font Na Pere.....	1- 2.....	1- 2
Font Vila.....	4- 5.....	3 -4
Calvià-Galatzó.....	5- 6.....	4- 5
Na Burguesa.....	5- 6.....	4- 5
Alaró.....	4- 5.....	4- 5
Reste.....	15-20.....	5- 6
TOTAL.....	117-141.....	70-95.

70 - 80% aprofitable.

2º Recursos aprofitables de la depressió Central

	R. Bruts (hm ³)	R. nets
Pla S. Jordi.....	80-90.....	70-80
Pla Inca- Sa Pobla.....	70-90.....	60-80

Llucmajor-Campos.....	17-24.....	15-17
La Marineta.....	28-38.....	14-19
Serra Central.....	2- 3.....	1- 2
TOTAL.....	197-245.....	160-198

80 % Aprofitable.

3ª Recursos aprofitables a la Serra de Llevant.

	R. bruts (hm ³)	R. nets (hm ³)
Zona Artà.....	6-9.....	3-5.
S. Llorenç.....	7-10.....	5-8.
Felanitx.....	6-8.....	6-8.
Zona de la costa.....	17-24.....	3-7.
Reste.....	6-9.....	2-3.
TOTAL.....	40-60.....	19-31

70 % Aprofitable.

Joan Bauçà Roig

